

19 września br. Prezydent RP podpisał ustawę z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw.

Ustawa jest efektem prac parlamentu nad projektem rządowym wniesionym do Sejmu w lutym 2013 r. (druk sejmowy nr 1130). Ustawa realizuje orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Praw Człowieka, które służyć mają podwyższeniu gwarancji procesowych i wzmocnieniu pozycji nieletniego w postępowaniu wszczętym wobec niego z powodu jego demoralizacji lub popełnienia czynu karalnego.

Obserwacja psychiatryczna nieletniego

W dniu 10 lipca 2007 r. w wyroku w sprawie o sygn. akt SK 50/06 Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją przepisów procedury karnej z powodu braku wystarczających gwarancji procesowych zapewniających sądową weryfikację zgłoszonej przez biegłych konieczności połączenia badania psychiatrycznego oskarżonego z obserwacją w zakładzie leczniczym. Trybunał zakwestionował również niewskazanie maksymalnego czasu trwania obserwacji psychiatrycznej w zakładzie leczniczym.

Ponieważ ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich zawiera regulację analogiczną do zakwestionowanej przez Trybunał, w przedstawianej do podpisu ustawie wprowadza się czas obserwacji nieletniego (4 tygodnie) z możliwością przedłużenia, na wniosek zakładu leczniczego, do maksymalnie 6 tygodni.

Ujednolicenie postępowania w sprawach nieletnich

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z 1982 r. wprowadziła skomplikowany i niejednolity model tej procedury. Wynika to m.in. z odesłań zarówno do przepisów postępowania cywilnego jak i karnego, które mają być stosowane odpowiednio. Z tego powodu kolejna polega na ujednoliceniu postępowania w sprawach nieletnich. Potrzeba unifikacji procedury wynika również z treści orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Adamkiewicz przeciwko Polsce (skarga na 54729/00). W sprawie tej Trybunał stwierdził, że brak możliwości realnej obrony stanowił naruszenie prawa do obrony, a także prawa do rzetelnego rozpoznania sprawy przez sąd.

Jako rozwiązanie tego problemu ustawodawca wprowadza do ustawy nowe rozwiązanie polegające na jednolitym postępowaniu w sprawach nieletnich, prowadzonym przez sąd rodzinny zarówno w sprawach o demoralizację jak i o czyny karalne, opartym na procedurze cywilnej właściwej dla spraw opiekuńczych. Innymi słowy ustawa rezygnuje z podziału postępowania wobec nieletnich na etap postępowania wyjaśniającego i postępowania rozpoznawczego: opiekuńczo-wychowawczego albo poprawczego. Zmiana proponowana w ustawie polega na dodaniu do ustawy nowego rozdziału 1a „Przebieg postępowania” (art. 32a – 32r). Istotnymi przepisami o charakterze gwarancyjnym są przepisy regulujące uprawnienia Policji i Straży Granicznej do zatrzymania nieletniego oraz przepisy dotyczące praw przysługujących nieletniemu w związku z pobytem w policyjnej izbie dziecka.

Postępowanie odwoławcze

Ustawa nadaje nowe brzmienie całemu rozdziałowi 7 w Dziale III, który dotyczy postępowania odwoławczego. Postępowanie to w miejsce dwóch różnych trybów cywilnego i karnego (w przypadku umieszczenia w zakładzie poprawczym) wprowadza jednolite postępowanie odwoławcze we wszystkich rodzajach spraw rozpatrzonych przez sąd rodzinny.

Udzielanie nagród i stosowanie środków dyscyplinarnych

Realizacją kolejnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt U 1/11) jest dodanie w dziale IV ustawy, rozdziału 4a dotyczącego udzielania nagród i środków dyscyplinarnych wobec nieletnich umieszczonych w schroniskach dla nieletnich i w zakładach poprawczych. W orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że system środków dyscyplinarnych i nagród powinien być określony w ustawie a nie w akcie wykonawczym.

W trakcie procesu legislacyjnego w opiniach do projektu ustawy wskazywano, że projekt niestety nie realizuje podnoszonych od dawna w doktrynie postulatów gruntownego zreformowania polskiego prawa nieletnich oraz opracowania aktu prawnego, który kompleksowo ureguje problematykę nieletnich. Nowelizowanie negatywnie ocenianej przez doktrynę i praktyków ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich nie wydaje się właściwą drogą. Przyszły akt powinien zawierać własną procedurę nie sięgając do odpowiedniego stosowania przepisów zawartych w innych kodeksach oraz określać zakres praw nieletnich i pozostałych uczestników zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi w polskim systemie prawnym, standardami europejskimi oraz dokumentami wyznaczającymi międzynarodowe standardy praw dziecka.

Ustawa wejdzie w życie po upływie 3 miesięcy dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów dotyczących nagród i środków dyscyplinarnych, które wejdą w życie z dniem 8 października 2013 r.

Źródło: prezydent.pl